

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

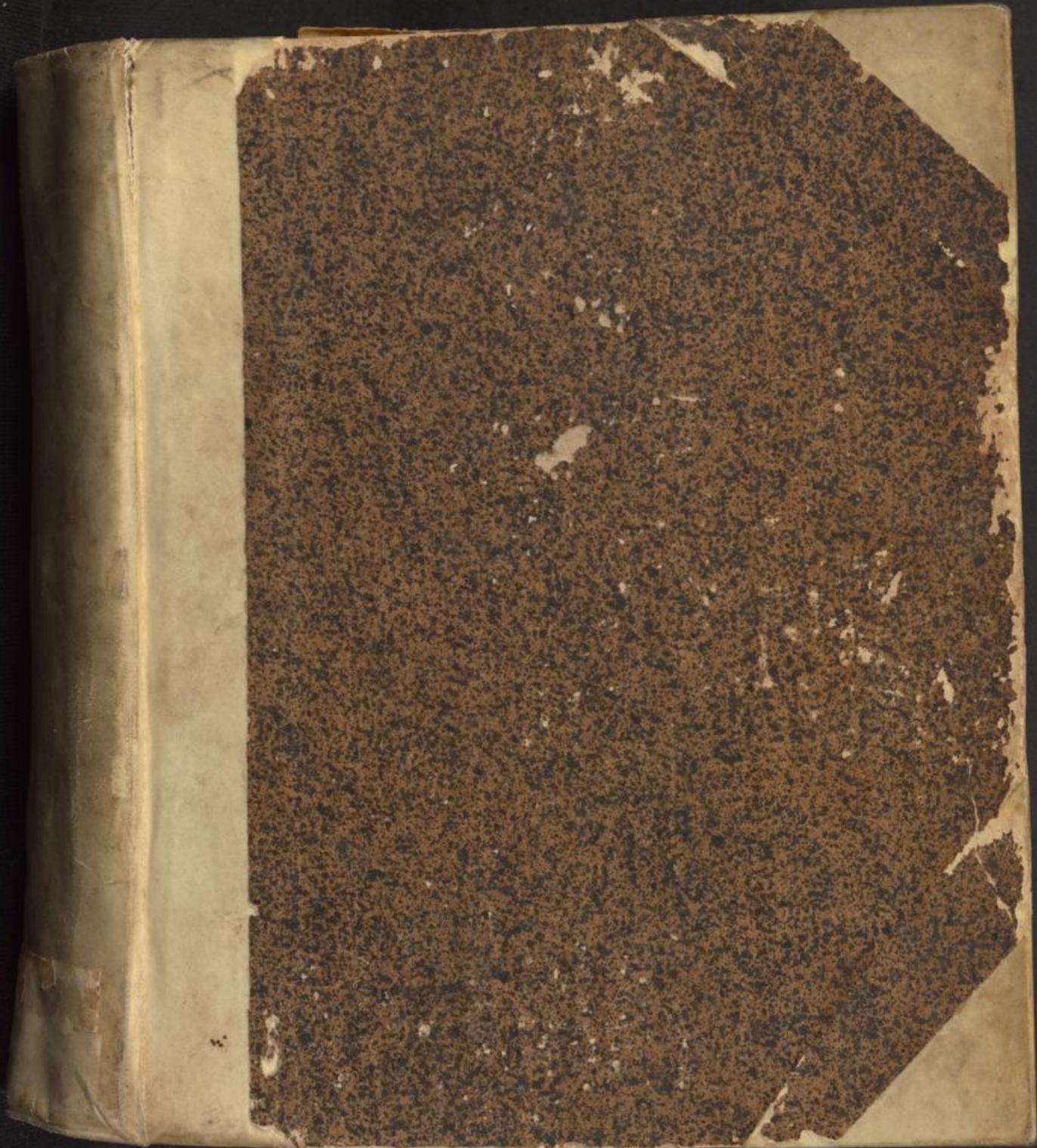
Pulvillos Et Pepla Prophetissarum

**Schmidt, Johann Andreas
Trumph, Heinrich Wilhelm**

[S.l.], 1713

VD18 11649178

[urn:nbn:de:bsz:31-130600](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-130600)

60 A 2691,1

EX
BIBLIOTHECA
ILLUSTRIS
CAROLI HESYCHEI.

65723

XVII.

19

I. N. I.

PVLVILLOS

ET

PEPLA

PROPHETISSARVM

ex Ezech. Cap. XIII. v. 18.

DIVINIS AVSPICIIS

P R A E S I D E

IO. ANDREA SCHMIDT.

ABBATE MARIAEVALLENSI

SS. Theol. D. ejusdem & Sacr. Antiquit. P. P. O.
Suique ordinis Seniore

*Præceptore atque Hospite suo omni honoris & pietatis
cultu æternum prosequendo*

placido eruditorum examini submittet

HENRICVS GVILIELMVS TRVMPHIVS

GOSLARIENSIS

IN 7VBILEO MAGNO

d. 18. Feb. Anno MDCCII.

Recusa Anno 1713.

PATRIOS

ET

PEPIA

PROPHETISSARVM

FRASIDIS

IO. ANTON. SCHMIDT

HIERONYMI BELMVS TRIMPHVS

IN VITA M. D. C. X. V.

ANNO M. D. C. X. V.

1615

I. N. I.

§. I.

Um iudicio D. Basilii ἄδεν ἀργὸν ῥήμα ἐν τῇ γραφῇ, ne unicum quidem verbum in scriptura inutile sit; recte faciunt illi, qui in singula scripturæ verba inquirunt, & de eorum verba significatione investiganda sunt solliciti, ut eo melius orationis sensum indagare possint. Idcirco & nos nobis non errare vider-

mur, quod plurasin aliquam propheticam de pulvillis & cervicalibus seu velaminibus prophetissarum, quorum solus Ezechiel cap. XIII. v. 18. 20. 21. mentionem facit, paulo uberius excutere conati sumus.

Ita autem se habent verba Textus
Hebraici:

כה אמר אדני יהוה הוי למתפרות כסתות על כל
אציל ידי ועשות המספחות על ראש כל קרמה לצורך נפשות
הנפשות הצורדנה לעמי ונפשות לכנה החינר

Versio Hieronymi:

Hæc dicit Dominus Deus: Ve bis, quæ consuunt pulvillus sub
omni cubito manus: & faciunt cervicalia sub capite universe et a-
tis ad capiendas animas, & cum caperent populi animas mei, vi-
viscabant animas eorum.

A

Ex

Ex interpretatione Xantis Pagnini:

Sic dixit Dominus DEus: Va consuentibus pulvinaria super omnibus axillis manuum mearum, & facientibus velamina super caput omnis stature ad venandum animas. Num quid animas venabimini populi mei & animas vobis vivificabitis?

Paraphrasis Chaldaica:

כדן אמר יי אלהים וי עליהן על דמחטטן רקיעי חסוד עלכל מרפקי ירין ועברין פת כומרין על ריש כר קומה לאכרה נפשן הנפש עמי אתן וכלן לאכרה ולקיסמא הלא נפשכון רילכן הלא יכרתן לקיסמא:

Verfio Septuaginta:

ταυτε λεγει κυριος. Ουαι ταῖς συρραπισταις προσκεφαλαια ὑπο πάντα ἀγκῶνα χειρός, & ποιῶσαις ἐπιβόλαια ἐπὶ πᾶσαν κεφαλῆν πάσης ἡλικίας, τῶ διασρέθειν ψυχᾶς. αἱ ψυχᾶι διεσρέθησαν τῶ λαῷ μὲν & ψυχᾶς περιποιῶντο.

Interpretatio Hieronymi:

Hac dicit Adonai Dominus: Va bis, quæ consuunt cervicalia sub omni cubito manus: & faciunt velamina super omne caput univversa ætatis: ut pervertant animas. Anima subversa sunt populi mei & animas salvabunt.

Verfio Symmachi, quam habet Theodoretus
in Ezech. h. l. tom. II. p. 358

Ουαι ταῖς συρραπισταις ὑπαγκῶνια ὑπο πάντα ἀγκῶνα χειρός, & ποιῶσαις ὑπαυχῆνια προσκεφαλῆς πάσης ἡλικίας εἰς τὸ θηρεῦεν ψυχᾶς.

Va consuentibus cubitalia sub omni cubito, & facientibus succubitoria seu cervicalia ad caput omnis ætatis ad venandas animas.

Verfio Hispanica:

Ansi dixo el Sennor Jebova, Ay de a aquellas que cosen coxinetes a todos cobdos de manos: y bazen veletas sobre la cabeca de toda edad para cacar las animas.

Verfio

Verfio Italica Diodati:

Il e Così ha detto il Signore Jddio, guai à quelle che cuciono de' piunaccivoli a tutte le ascelle; e che fanno de' veli sopra 'l capo delle persone d' ogni statura, per cacciare all' anime.

Gallica Verfio:

Ainsi a dit le Seigneur l' Eternel, Mal-heur sur celles qui coufent des couffins pour s' accouder le long du bras jusques aux mains, & font des voiles pour mettre sur la teste de toute stature, afin de chasser aux ames.

Verfio Anglicana:

Thus saith the LORD GOD, vvo to the vwomen that sov pillovs to al arm boles, and make Kerchiefes upon the head of every stature to hunt soules.

Verfio Vulgata:

Hac dicit Dominus DEus: Va quae consuunt pulvillos sub omni cubito manus: & faciunt cervicalia sub capite uniuersae atatis ad capiendas animas.

Verfio B. Sebast. Schmidii

Sic dixit Adonai Jehova: Va consuentibus pulvillos subter omnes axillas manuum mearum, (populi mei) & facientibus pep-la super caput omnis statura ad venandum animas.

Verfio B. Lutheri:

Spricht der HErr: Wehe euch / die ihr Küssen machet den Leuten unter die Arme / und Pfühle zu den Häuptern / beyde Jungen und Alten / die Seelen zu fahen.

Totum hoc Ezechielis caput decimum tertium, cuius particula est versiculus noster octavus & decimus, plenum deprehendimus irarum & comminationum. Illi, quos hæ ab initio capitis ad 17. usque versum tangunt, nominantur prophetæ Israelis, nullo jure titulum hunc sibi vendicantes. Prophetabant enim de corde suo, id est, ex proprio sensu & animi sui lubitu, non ex sententia Domini, somnia sua pro veris prophetiis obtrudentes. Turgebant propterea suis ampullis, admirabilem efflantes scientiam, & veris prophetis ferociter insultabant. Similes istos DEUS dixit esse vulpibus in desertis, cuncta occulte & dolose agentibus. Comparat eosdem, cum illis tinctoribus sive albariis, qui nihil procurant, quam ut, tectorium aliquod speciosum oblinentes, oculos populi perstringant, specie structuræ convenientis & aptæ, cum tamen omnium sit ineptissima, Nocet hoc hominum genus, non docet. Eorum cum fuisset pro Israele intercedere, saluti consulere publicæ, populum ab im pietate revocare, adeoque iram DEI avertere; isti contra lactabant populum falsâ spe & vanis verborum lenociniis, quod adhuc complementum sit habitura eorum prophetia. Dicebant pacem esse, cum pax non sit. Atque his omnibus extrema cum malitia ac audaciâ prætendebant sacrum DEI nomen. Tantis ausibus obicem positurum se Dominus exercituum minatus fuit, non verbis & consilio duntaxat, sed etiam manu & opere. Interminatur igitur illis excidium certissimum. Si Israëlî aliquando reditus concedetur, illi non revertentur, utpote aut ante mortui, aut pius exclusi. In libro vitæ, sua culpa, nullum habebunt locum, nec in hac, nec in altera patria. Imo ante reditum ipsi se deprehendent falsos, quando DEUS Chaldæos adducet, per quos parietem & inepta superinducta artificia disjiciet & fraudes discutiet, eosque pudefaciet.

§. 2. Quemadmodum vero nullum est dubium, in priori capitis hujus parte, DEI prophetæque sermonem esse directum contra viros prophetas; sic etiam nonnullis videtur in sequentibus verbis a versu decimo septimo ad finem usque capitis idem esse objectum personale, contra quod DEUS per prophetam loquitur, nimirum viri, Israëlī vana & falsa de corde suo prædicentes. Licet enim propheta faciem suam dirigere jubeatur contra filias populi, nihil tamen obstare putant, quo minus per eas ipsi pseudopropheta intelligantur, & mulierum nomine veniant, quia molli essent animo & non virili. In subsidium quoque vocant alia loca, in quibus hæc significatio locum habere potest. e. g. Esaiæ 3. v. 12. *Et mulieres dominantur.* Caput. 19. v. 6. *Ægyptus quasi mulieres.* Jer. 50. v. 37. *ut sint quasi mulieres.* Nah. 3. v. 13. *Ecce populus tuus mulieres in medio tui.* Et prophanis scriptoribus in more fuisse deprehendimus ignavos & timidos appellare mulieres. Sic Homerus vocat *Ἀχαιῖδας, ἢ ἢ Ἀχαιῖδες, Achivas, non amplius Achivos,* & eum imitatus Virgilius: *Overe Phrygia, neque enim Phryges.* Imo ipse DEUS in textu v. 5. videtur istorum pseudo-prophetarum timiditatem arguere: *Non ascendistis, inquit, ex adverso, neque apposuistis murum pro domo Israël, ut staretis in praelio in die Domini.*

§. 3 Verum enim vero, etsi hæc extra contextum viris prophetis convenire posse lubenter concedamus, in hac tamen rerum verborumque serie, non viros, sed mulieres easque prophetissas indigitari, non una nobis suadet ratio. Expresse enim vocantur v. 17. *filia populi,* & v. 18. eadem latent in forma participii, quod est generis scæminini. Harum autem vocum significationi nativæ tam diu inhæremus, donec nos urgeat aliqua necessitas, ob quam ab illa recedere cogamur. Accedit & illud, quod propheta valde apposite & eleganter viris tribuat *adificare parietem* in versu decimo, mulieri-

lieribus vero v. 18. *consuere pulvillos*; cum fœminarum sit hæc tractare, virorum autem ædificare & struere, quæ ad munimenta pertinent. Præterea etiam & hoc ex utroque Testamento notissimum est, mulieribus quibusdam prophetiæ donum fuisse concessum, non quidem eo sensu, quo E-
 saia, uxor vocatur, נביאה prophetissa Etia 8. v. 3. quia maritus propheta fuit, more loquendi ecclesiæ & veteri & hodiernæ usitato; sed quoniam ea, quæ viris prophetis alias propria erant, & ipsis quoque competebant. Quis ignorat sororem Aaronis & Moysis prophetissam Exod. 15. v. 20. salu-
 tari? Illa enim arcana religionis exposuit, laudes divinas in-
 stinctu spiritus sancti prædicavit, & prophetarum more fuit locuta; quemadmodum & ipsa in altercatione iniqua cum Mose ad hæc dona provocat: *an tantummodo per Moysen locutus est Jehovah, nonne & per nos (me atque Araonem) locutus est?*
 Num 12. v. 2. Nec minus nobilis erat Debora נביאה נשיא fœmina prophetissa jud. 4. v. 4. cujus quidem vaticinia & hoc & sequenti capite quinto extant. Hæc spiritu divino afflata nomine Jehovah præcepit Barak, ut ad montem Thabor colligeret sibi decies mille viros e filiis Sebulon & Naphtali: præ-
 nuncians futurum esse, ut DEUS Sisseram principem militiæ in manus ejus traderet. Trigam celeberrimum in veteri testa-
 mento prophetissarum complet Hulda, quæ tantæ fuit auto-
 ritatis, ut rex Josias ex ea quæsierit, quæ fata regni Israëliti-
 ci essent futura. Prædixit enim regno exitium ob varia quæ commiserat peccata, regi vero nomine DEI sequentia nunciavit: *Propterea, inquit, Jehovah, ecce ego faciam ut aggregeris ad patres tuos, & aggregeris ad sepulchra tua in pace, ut non videant oculi tui, totum illud malum, quod ego inducturus sum contra locum hunc* 2. Reg. 22. v. 14. & 2. Chron. 34. v. 24. Et, si Solomoni Jarchi in priorem locum credimus, tantæ fuit apud suos existimationis, ut tradiderint, neminem unquam, seu

virum seu ſœminam, ſepultum fuiſſe intra mœnia Hieroſolymæ, excepta domo Davidis, præter hanc ſolam. Cui denique non notum eſt vaticinium Joelis 2. v. 28. quo Deus non filiis duntaxat, ſed & filiabus donum prophetiæ, temporibus Meſſiæ, conferendum promiſit. Arbitrantur quidem aliqui genus illud prophetarum ordinarium in utroque ſexu jam ceſſaſſe ante exortum Meſſiam, id quod etiam concedit Lightfootus in horis hebraicis ad Luc. 2. 36. p. m. 738. cum per quatuor annorum retro centurias aut circiter, ne unus quidem iſto nomine dignus fuerit; licet judaici ſcriptores honorifico iſto titulo nonnullos cohoneſtent. Nihilominus appropinquante aurora evangelii hoc donum ſe iterum exeruiſſe recte judicat. Taceo nunc Mariam matrem Domini ejuſque cognatam Elifabetham, Spiritu Sancto impulſas, & mentionem duntaxat facio Annæ Phanuelis filiæ, quæ expreſſe Luc. 2. v. 36. fuit ornata nomine prophetiſſæ, quæ de Chriſto loquebatur omnibus, qui exſpectabant redemptionem Hieroſolymis. Huic adhuc jungimus quatuor filias Philippi evangeliftæ, quæ erant virgines prophetantes Act. 21. v. 8. id eſt, quæ non tantum inſignem peritiam interpretandi ſcripturas, ſed etiam facultatem futura prædicendi habuerunt. Neque per proxima ſæcula poſt Chriſtum natum ſtatim ceſſaſſe prophetiæ donum, tot ſanctorum patrum oſtendunt teſtimonia, quæ penitus rejicere nemo audebit. Conf. Herm. Witſius Miscellan. ſacr. lib. 1. cap. 23. ſeqq.

§. 4. Uti vero id extra omne dubium eſſe poſitum jam deduximus, quasdam mulieres utriuſque Teſtamenti tempore, fuiſſe prophetiſſas, Spiritu ſancto impulſas, ſic & nonnullas hoc habuiſſe commune cum viris prophetis, ſed falſis, certum eſt, ut ſua ſomnia populo pro verbo Dei vulerint obtruſa, malo agitata ſpiritu. Memorabo illas duntaxat, quæ ſeculo poſt Chriſtum nato ſecundo nomen aliquod in-

B

ter

ter suos sibi acquisivere. His tamen non annumeramus Marci mulierculas, quas eleganter veteres dixerunt inani spiritu calefactas. vid. Epiphanius hæref. 24. p. 233. Iren. adv. hæf. 19. p. 71.) sed Philumenam, divinitus, ut credebat Apelles, referente Augustino hæresi 24. p. m. 137. inspiratam ad prænuncianda futura. Hanc excipiant Prisca & Maximilla Montani sociæ, opinione spiritus prophetici inebriatæ. Maximilla præcipue de ipsa est ausa prædicare: *Post me nulla amplius erit prophetissa, sed finis sequetur.* Vid. Ephiphanius, hæref. 48. p. 413. Hæc ibidem more falsorum prophetarum ad Dominum provocavit: *me quidem non audite, Christum audite,* his quoque subjicit: *Dominus me misit laboris hujus ac professionis & fœderis velut secta antistitem, & enarratorem & interpretem & quidem ad percipiendam Dei notitiam, vellem nollem, majori quadam necessitate compulsam.* Hæc ipsa est, quæ Tertulliano, viro gravi atque austero, ita imposuit, (lib. de anima cap. 9. ut eam crediderit revelationum habere charismata, conversari cum angelis, interdum etiam cum domino. Plures ex aliis quoque seculis possemus adducere prophetas, si nostri id esset instituti. Sed istæ sufficiant, ut saltem constet & veros prophetas olim habuisse oppositos falsos prophetas, & prophetissas divinitus impulsas vidisse firmias, spiritum propheticum, sed nullo jure jactitantes. Tales etiam fuisse filias illas, contra quas Ezechiel faciem suam dirigere debebat, arguit illa descriptio, qua dicuntur *prophetantes de corde suo.* Hac ipsa enim phrasi sub initium hujus capituli prophetas falsos delineaverat, qui & alibi quoque hoc caractere exprimentur. Jer. 14. v. 14.

§. 5. Atque his prophetissis graves indicabantur comminationes, eam ob causam, quod, juxta versionem vulgaram, consuant pulvillos & cervicalia. In textu originali duæ occurrunt voces כסתות & כספחות, quæ nusquam nisi

in

in hoc capite v. 18. 20. & 21. reperiuntur. Inde quoque factum putamus, ut autores, quibus hunc locum tangere placuit, in diversas abierint partes: aliis propria, aliis improprie textus hujus verba explicantibus. Qui propriam eligunt significationem inter se quoque non conveniunt. Quidam enim verba illa reddunt per *pulvillos & cervicalia*. R. Elias Levita in *Thisb.* p. m. 165. scribit, vocis כסתה singulare esse כסה, ejus usum etiam esse apud Rabbinos, atque adhiberi ut cervicalia & pulvillos. Est autem, pergit, כר quod homo capiti suo supponit, germanice *Hauptküssen*: כסה vero majus & longius est germanice *Pfüelen* vel *Polster*. Deducunt illud vocabulum communiter a radice כסה *texit, operuit, abscondit*; licet haec derivatio Mart. Delrio S. J. in *adagialibus sacris* V. T. adagio 908. p. 498. non placeat. Ita enim ille scribit: *nec facile deduxerim a radice כסה, quae operire significat, sed potius aliunde: certe lexica ponunt in כסה, quod ut velare, sic etiam adjungere & aggregare significat: quod magis convenit pulvilis, qui ex pluma, lana, tomento aggregato consistant, & cubito subjecti illum fulciunt, & mollitiae suae circumflexa quodammodo tegunt ac velant, certe melius, quam bullae illae pectorales.* Quae posteriora uti recte monet contra bullas illas, de quibus infra quaedam erunt dicenda, sic non videmus, quomodo priora locum habere possint. Alterum vocabulum vero מססתה magno consensu dicitur descendere a radice כסה adhaerere fecit, aggregavit, associavit. Estque juxta Buxtorfium generale nomen earum rerum, quibus aliquid constringitur & conjungitur, ut adhaerescat. Et huc applicari commode queunt illa, quae antea dixit Martinus Delrio. Illos ergo pulvillos & cervicalia a prophetis falsis putant nonnulli fuisse subjecta omni cubito & capiti omnis aetatis. Quamvis enim, ex veterum loquendi more cervicalia dormituris subjiciantur, discumbentibus autem pulvil-

li, ne capita vel cubiti doleant aut lassentur, nihilominus utrumque quoque dici potest de dormituris, ex eadem ratione. Favent huic explicationi vocum hebraicarum, per pulvillos & cervicalia, cum versione vulgata Hieronymus & Symmachus, apud Theodoretum, qui habet *ὑπαγκώνια* & *ὑπαγκώνια*, quorum illa sunt cubitalia, quae cubitis supponuntur, haec vero cervicalia, quae cervici supponuntur.

§. 6. Hanc sententiam prae aliis defendendam exornandamque sibi sumpsit Jacobus Boulduc Parisinus, ordinis Minoritarum Capucinorum praedicator, in ecclesia ante legem lib. 3. cap. 13. & 14. putans, per illos pulvillos & cervicalia intelligi certos lectos propheticos, super quibus prophetissae decumbentes falsa propheta-
 bant. Materiam horum lectorum constituit frondes & ramos, atque eum in finem multa aliunde conquirat, ut mentem suam illustret. Ipsum nomen latinum *lecti* dici vult a lectis herbis, frondibus & stramentis, ex quibus olim confici solebant; & graecum *εὐβάδιον*, esse cubile ex herba sive frondibus sultum, sic dictum a stibadibus herbis ad discumbendum idoneis: nisi forte alludat ad vocem hebraeam *מִשְׁבַּת*, quae illi significat clarhra ex ramusculis facta, super qua prisci decubuissent. Latine etiam a tortis herbis *torum* appellari pergit, ut sciamus apud omnes gentes lectos primum esse factos ex frondibus & ramusculis arborum: imo nec sacra cubilia, qualia fuerunt cortinae seu tripodes Apollinis, ex alia primo fuisse materia. Teste enim Ammiano Marcellino lib. 29. cortina aurea oraculi Dodonaei erat *mensula instructa ad cortinae similitudinem de lauris virgulis*. Et Diodorus Siculus lib. 16. ait: *Delphinum oraculum primum conditum esse lauri ramis ex Thessalia advectis, in specus modum, deinde ex apibus, ex cera & aliis membranulis, unde Pterum dictum: Tertio aneum structum &c.* Et hanc lectorum materiam etiam respi-

respicere arbitratur vim verbi תפר, quod proprie intertexere significat, ut patet ex eo, quod per illud primi parentes dicuntur *consuisse*, id est, intertexuisse *folia ficus* (cum consui non possint) & *fecisse sibi perizomata*. Ex qua significatione sequitur, mulierum illarum opus nontelæ vel stragulorum futuram fuisse, sed ramusculorum concinnationem, qualia Philo lib. de vita contemplativa scribit fuisse Therapeutarum (quos quoque prophetarum genus & eorum mulieres Therapeutides prophetides extitisse vult) lectisternia, nempe *tegetes rudese vili contextas materia, e papyro indigena; sic buemi aggestas, ut eminendo fulcirent cubitos*: qualia etiam Rex Josias 2. Reg. 23. v. 7. e templo ejecit, quando *destruxit adiculas effeminatorum, quæ erant in domo domini: pro quibus mulieres segebant quasi domunculas luci*, id est ex ramusculis arborum luci.

§. 7 Figuram istorum lectorum quod concernit, eam talem fuisse contendit, quæ habuerit duo clathra, ita ut propheta super clathrum seu cancellum decubuerit, tanquam super culcitram aut stoream, ut simul aliud habuerit super se pro hyperstromate, quod gallice dicitur *ciel du lict*, cælum lecti. Eum in finem diversis capitibus prolixè considerat verba Jacobi Gen. 49. *filium suum dicentis accubantem inter clathra duo*: Deboræ Jud. 5. 15. *seq. ut quid accubisti inter clathra duo ad audiendum sibilum gregum?* & Davidis Ps. 63. 14. *Si dormivissetis inter clathra duo*; atque circa hæc ostendit vocem hebræam שפתים vel cognatam ejus שפתים significare cancellos, & proprie clathra ex ramis seu virgulis arborum texta, Sicut apud Ezechiel. cap. 40. 43. cancellos ferreos seu craticulas, super quas carnes excoctæ ac frustratim incisæ ad tempus reponebantur. Rationes autem cur hoc nomen sit dualis numeri, has dat, quia virgæ ligneæ, aut ferreæ & ramusculi, ex quibus fiunt clathra seu cancelli, reduplicati sunt,

& decussatim transverseque dispositi, vel in quincuncem superpositi foramina relinquentes, per quæ ad spectus admittitur, sed prohibetur accessus: præsertim vero quia duplex erat clathrum propheticum.

§. 8. Usus vero horum sacrorum cubilium fuisse, ut in illo decumberent, qui divina quærebant oracula, passim inveniunt profani scriptores. Ita apud Plautum legitur: *namque incubare te fuerat satius Jovi, qui tibi in jurejurando auxilio fuit*, id est, Lambino exponente, satius fuerat, te in Capitolio, seu templo Jovis Capitolini dormire ad accipiendum responsum super eo quod quæreres. Et ibidem paulo ante: *quis hic leno agrotans incubat in Æsculapii fano?* Nempe quia ægri in templis Æsculapii incubabant, ut saltem in sompniis moniti, aliquid morbi laxamentum aut levamentum ab eo consequerentur. Cicero quoque libro de divinatio. *Atque etiam*, inquit, *qui præerant Lacedæmoniis non contenti vigilantibus curis, in Passiphae fano, quod est in agro prope urbem, somniandi causa incubabant.* Hunc vero usum consulendi DEOS cubando & quidem supra arborum ramusculos, divinæ gloriæ æmulum diabolum ex sacris hebræorum in suum regnum, quod apud gentiles late se extendebat, transfuisse idem judicat. Quod ut probet, a Rebecca exemplo orditur, eamque consuleret Deum Gen. 25. e. 22. dormivisse super ramusculos audacter scribit lib. 3. cap. 16. p. 358 Ducem suæ sententiæ adducit Comestorem historiæ scholasticæ autorem Abulensi citatum: *Secundum scholasticam historiam, inquit ille, dicitur quod Rebecca ivit ad montem Moria, quem locum sanctum esse credebat, ubi Abraham altare struxerat, cum voluit immolare filium, & factis ibi victimis in holocaustum, posuit se super pelles sacrificiorum, ut in somniis DEI veritatem audiret, sicuti contingebat multis prophetis. Et ne phantasticis somniorum illusionibus falleretur, sed a DEO nuda veritas patere feret (juxta morem gentium) folia lauri, qua tirpodes*

*podes vocant & folia agni casti, quae est herba somniorum obvians
 pbant asis, capiti suo supposuit, & sic dormiens a DEO responsum
 accepit, quod sequitur. &c. Probat haec omnia, si illud exce-
 peris, quod a paganis hunc cultum didicerit Rebecca, cum
 potius illi longe posterioribus temporibus, quae ipsa pie usur-
 passet, inique & impie ad sua falsa oracula quaeritanda assum-
 ferint. Neque secundum illum Rebecca rem novam fe-
 cit, sed tunc a prophetis & praesertim ab Abraham
 fieri solitam. Provocat ad psalmorum LXXXVIII. &
 LXXXIX. titulos, quorum alter habet מִשְׁכִּיל לְחֵימָן הַזֹּרְחִי
intellectus ipsi Heman Ezrachitae alter vero מִשְׁכִּיל אֵיתָן הַזֹּרְחִי
intellectus ipsi Ethan Ezrachitae: Et cum Ethan fuerit prophe-
 ta dum 1. Par. 25. 5. appellatur מִזְמֵר בְּרַבְרֵי הָאֱלֹהִים
videns Regis in verbis DEI; Idemque colligi possit de Heman eo-
 dem titulo Ezrachitae gaudente: Ezrachita porro derivetur
 ab זֹרֵחַ, quod arborem significat, quae ob suam pulchritu-
 dinem & virorem manifesta est, inquit R. Kimchi, quam alii
 laurum esse dicunt ex Ps. 73. v. 38. & hac ratione idem sit ac
laureatus vel laureosus vel etiam *Laurentius* vel utens lauro;
 hinc colligit Heman & Ethan fuisse consultores seu prophe-
 tas, qui decumbere solebant super lauri ramusculos, vel su-
 per clathra *lauri* ramusculis intertexta, ut puriora essent eo-
 rum somnia, in quibus DEus voluntatem suam ostendebat &
 manifestabat illis. Quod si jam Heman est Moses, Ethan ve-
 ro Abraham, ut vult Hieronymus in quaestionibus seu tradi-
 tionibus hebraicis in 3. Regum Tom. 4. fol. 113. b. mirum non
 est, si Rebecca ut consuleret Dominum, dormiverit super
 ramusculos lauri: nihil enim aliud faciebat, quam quod pa-
 trem Ezrachitam & laureosum Abraham saepe viderat faci-
 entem & ab illo facere didicerat. Mosi vero Strabo lib. 16.
 etiam tribuit decubationes: *Docebat ille, inquit, omnem statua-
 rum fabricationem ommittere oportere, & sano ac templo augusto*
*scrtis**

certis finibus circumscripto, quod DEO consecraretur eum DEum colendum & in eo templo vel pro se quemque vel alios, qui essent ad bene somniandum aptinatura, pro aliis incubare oportere, & iis qui temperanter & iuste vidunt a DEO donum aliquod aut signum esse expectandum, aliis vero nihil tale expectandum. Cui jungit Iuvenal. Satyr. 6.

Arcanam Iudaea tremens medicat in aurem

Interpres legum Solymarum & magna sacerdos

Arboris ac summi fida internuntia caeli.

Eumque ita explicat, quod Moyses mendicaverit ad aurem fida internuntia arboris & caeli h. e. oracula caeli per arborum. Testes porro advocat ex Idumaea, dum Eliphaz Jobum 4. 12. seq. alloquitur: *Et ad me verbum furtive dictum est: suscepit auris mea pusillum ex eo, in ramusculis a visonibus noctis, in cadere soporem super homines*, vel, ut ipse explicat עֵשֶׂתֶּנָּח prophetas, quo in loco habetur vox עֵשֶׂתֶּנָּח, quae teneras arborum extremitates importat. Alter est Elihu cap. Job. 33. 15. sic dicens: *Per somnium visionis noctis, cum cadit super homines in decubationibus super cubile.* Ubi cubile in singulari denotat peculiare quoddam lecti genus, ad hoc negotium praecite destinatum. Huc denique refert ista cubilia, in quibus sancti decumbentes praeconizabant Deum Ps. 149. 5. id est, super quae non duntaxat ad dormiendum decumbebant, ut DEum consulerent, sed plerumque etiam vigilantes in faciem prostrati orabant lacrymis ea rigantes Ps. 6. 7. & super quae memores DEI erant, in matutinis meditantes in DEum Ps. 63. 7.

§. 9 Tandem etiam modum decumbendi in illis lectis propheticis nobis describit idem autor: debuisse nimirum decumbentes non pronos aut supinos sed super latus sese aptare; & hoc tam propter honestatem, quam ut verbum a DEO furtive dictum venasque susurri ejus melius aure susciperent, ut loquitur Eliphaz de sua visione: quod Juvenalis

lis vocavit, *arcanam mendicare in aurem*. Illustrat id exemplo Ezechielis, cui a DEO praeceptum datur cap. 4, 4. seq. ut dormiat (utique more prophetarum) primo *super latus suum sinistrum ponendo iniquitatem domus Israel*; (id est, poenam pro iniquitate paulo ante in tegula sub figura durae obfisionis descriptam) *sub eo*, id est, sub axilla sua, *numero dierum quibus dormiturus est super illud latus*; statimque promittitur futurum, ut inde *assumat* (per revelationem vel responsum a DEO) *iniquitatem eorum*, id est, poenam, quam pro sua iniquitate passuri sunt. Rursum praecipitur ei, *ut dormiat super latus suum dextrum secundo, ut inde assumat iniquitatem domus Juda*. Sic pro genio suo Ezechielis exemplum singulari glossa ad praesens negotium transfert. Si jam ea, quae a praedicto autore diversis in locis notata observavimus, summam consideremus, non aliam ille potuit de hoc loco ferre sententiam, quam quod Deus simpliciter non reprehendat positionem pulvinarium sub cubito vel axillis, sed quod sine discrimine hoc fiat apud populum suum, ut important ista juxta hebraeum verba: *sub omnibus axillis manuum mearum*.

§. 10. Sed de pulvillis & cervicalibus ad ductum Boulduci satis diximus. Sunt & alii, qui voces illas quoque proprie sumtas volunt pro phylacteriis amuletis. Hos inter praecipue nominamus *Hieronymum Pradum*. S. J. in explanatione in prophetae Ezechielis cap. XIII. 18. p. 158. Is enim provocat ad scholiastes quosdam Graecos, quorum aliquis sequentem in modum verba prophetae transtert: *Vae facientibus phylacteria & appendentibus brachiis suis & imponentibus ea super caput cujus que atatis ad evertendas animas*. φυλακτήριον vero, praeterquam quod multis in locis idem dicat ac φυλακείον, praesidium ac munimentum, etiam significat antidotum contra venenum & amuletum. Sic apud Dioscoridem lib. 5. de lapide selenite legimus, & ἀντί φυλακ-

C

τηρίε

τῆς περιαιματι αὐτῶ ἀ γυναῖκες χροῶνται *pro amuleto sibi eum al-*
ligant mulieres: & eodem libro de jaspidibus lapillis, πάντες
 εἶναι λέγονται Φουλακτήρια περιαιπτα, *omnes pro amuletis alligari fe-*
runtur. Scimus etiam per multa tempora initium evange-
 lii secundum Iohannem tanquam amuletum, ex collo fuis-
 se suspensum, quem tamen morem damnavit Antiochena
 Synodus, expresso etiam nomine Φουλακτηρίων. Vid. Step-
 hanus in hac voce. Adducit quoque Polychronium, qui dicit:
Accusat enim non solum eas, quae responsa dare ac vaticinari co-
nabantur, sed etiam quae amuletis circumalligatis, incantationi-
bus & cantilenis nescio quibus utebantur. Polychronius ad-
 hibet vocem περιαιμμα, quae generaliter id denotat, quod
 circumnectitur & circumalligatur alicui, sed peculiariter
 περιαιμματα appellabantur, quaecumque ad arcendas noxas
 alicui corporis parti (praesertim autem collo) alligantur,
 unde etiam amuleta interpretatur Budæus. Vid. Step-
 hanus in voce περιαιπω. Secundum horum ergo graecorum
 expositionem, pulvilli & cervicalia proprie sumuntur, &
 significant amuleta, phylacteria, nomina, bullas collo suspen-
 sas, quibus striges illae munire se dicebant vanissimos ho-
 mines adversus omnem incursum. Graecis his favere Pra-
 dus putat hebraeas voces. כסות enim ortum habet a כסה
 operuit, texit. Hinc omnia nomina significant operimen-
 tum, velamentum, praetextum, & quicquid obtenditur, ut
 aliquid abscondas vel diffimules. Unde vox כסות dicit mu-
 nus, largitionem, qua obteguntur & capiuntur oculi, ut
 Gen. 20. 16. ecce dedi mille argenteos fratri tuo: ecce ipsum tibi
 כסות operimentum oculorum. Hoc ergo loco כסות signifi-
 cabit rete, telam, praetextum, quem obtendunt aucu-
 pes ad capiendas aviculas, ut ex contextu horum versuum
 videtur apparere. Versu enim 20. dicitur, quod prophetis-
 sae istae *venentur animas ad evolandum*, id est, venentur ani-
 mas

mas quasi aves: Deus vero velit כסתות *dirumpere de brachiis* venantium, id est retia & pedicas, quas solent aucupes portare brachio altero, altero extendere; & *dimittere animas*, id est, discissis retibus liberas volare permissurus sit animas. Similia praedicat de altera voce מספחות quae descendit אספח jecit, adjecit, dimisit, extendit fortem vel rete: ex qua esse מספחות Leu. 13. 6. plaga, macula, scrobs, quae cadit vel jacitur super carnem. Dicitur autem hoc nomine scabies, vel lepra, quia quasi rete scutulibus, plagis & maculis variatur. Si ergo graeca illa cum his hebraeis conferantur, existimat Pradus graecis vocibus detegere, hebraicis vero ejus figuram & modum, quod scilicet vetulae illae revera appendeant aut ligantur collo & brachiis consulentium antidota: ea vero fuerint quasi bullae reticulatae, vel nomina, ut vocamus, acu picta scutulibus collo appensa; *catenulae* autem vel retia brachii alligata, ex quarum figura Spiritus S. occasionem sumserit alludendi ad venationem, cum dixit *ad capiendas* venandas, inescandas, vel irretiendas *animas*; ex situ autem LXX. Symmachus & Hieronymus ansam acceperint ad vertendum pulvillos & cervicalia, quia videlicet bullae e collo appensae cervicalia dici possunt, quod in eis quasi in molli cervicali securi & quieti dormirent, qui eas gestabant; catenulas vero brachiorum pulvillos jure appelles, quod brachia protegerent ab omni impetu adverso melius quam pulvilli: neque enim necesse est pulvillos esse, quibus cubiti niterentur, cum hebraice habeatur super omni axilla manus h. e. super brachio ad manum seu prope manum, ubi ligari solent ejusmodi ornamenta & munimenta. Hac ratione Pradus sententiam suam non duntaxat cum graecis scholasticis, sed eandem etiam cum aliis interpretibus diverso respectu conciliatam voluit.

§. II. Media inter sententias hucusque explicatas incedere

dere videtur ista, quam Isidorus Clarius refert sequentibus verbis: Mulierculae magica instructae arte, consuebant, pulvillos & sciscitantium virorum axillis induebant, & pepla, hoc est, tenuissimos lineos pannos imponebant capiribus eorum: quasi per haec indumenta apta fierent ad fuscipiendum oraculum sacrum. Quin & ipsae interim ea, quae commentae erant, insipientium ingerebant auribus, quod haec vel illa eis essent eventura. Idem quoque observavit, quendam illa verba: *Et faciunt pepla super caput univrsae staturae*: sic exponere, quod viri & mulieres erecti stererint ante illas pseudoprophetissas & earum incantamentis dementari, quod volebant, didicerint. Ex prima igitur sententia assumit pulvillos, ex altera autem pepla sive velamina capitum. Et huic favent LXX. qui habent *περικεφάλαια*, cervicalia, pulvinos & pulvinaria, capiti decumbentis supponenda, & *επιβίλαια*, quae in lexicis vulgaris idem dicunt ac *επιβλήματα* id est vestimenta exterius adjecta; vel quia hoc loco restringuntur ad *κεφάλην*, denotabant capitum velamina. Favent & aliae versiones, ut Hispanica habet *coxinetes* pulvillos & *veletas* velamina parva; quemadmodum etiam *velata de piscados* denotat certum genus retis, quo piscatores utuntur: Italica legit *pinnaccivoli*, id est, *piccolissimi guancialini* pulvillos, qui opponuntur *pimaccio*, vel *guanciale longo*, pulvinari; & *veli*, id est velamina. Itolorum autem *velo* uti generaliter significat id omne, quod operit & tegit, sic specialiter est, *con che le donne adornano il capo*, illud velum, quod capiti ornatus gratia a foeminis imponitur, atque sic apposite hoc loco haec vox fuit adhibita. Similiter Gallica habet *coussins* & *voiles*, & Anglica, *pillows* & *Kerchiefs*. Nec ab his abludit novissima latina versio, a B. Sebast. Schmidio adornata, *pulvillos* & *pepla* exhibens.

§. 12. Quarta adhuc superest sententia, quae pulvillos & pepla non proprie, sed metaphorice accipit, prophetiam hanc

hanc non rerum, sed verborum esse contendens. Hanc praecipue sequuntur illi scriptores, qui adagia sacra suis illustrarunt meditationibus, ut Joachimus Zehnerus cent. 4. adag. 64. p. 656. seq. Martinus Delrio S. J. loco supra citato p. 497. & alii. Hi autem habuere in hac explicatione duces ecclesiae doctores, omni tempore celeberrimos, ad capita diversa nostri prophetae verba transferentes. Primo quidem observamus, proxime illa applicari posse concionatoribus aliisque ecclesiae doctoribus parasitis, qui auditores, in utramque aurem otiose dormientes, non modo a somno peccati non excitant, sed & illorum mollitiem suis assentionibus blande fovent ac suffulciunt. Origenes hom. 3. in Ezech. p. m. 626. seq. praeter voluptuosos, maxime docentes in ecclesia, tangit, postquam monuit, se verba illa proprie accipere non posse. Haec sunt, inquit, quae prophetantibus filiabus populi reputantur quasi magna peccata. Quis, autem potest in verbo consistens dicere, quia si quis cervicalia consuat, & consuata sub cubito ponat alterius delinquat, & a Deo corripatur? Quis potest asserere, quia, si quis velamina faciat ad tegendum caput universae aetatis, impie agat? Invisis nobis ab ipsa scriptura necessitas, imponitur, ut ab apicibus literae recedentes, verbum & sapientiam & voluntatem ejus requiramus ad aperienda peccata, quae clausa sunt, ad illuminanda quae caligant, ut possimus a maledicto extranei fieri, dum agnoscimus, quid sit, cui maledicitur. Vae quippe, ait his, qui assuunt cervicalia sub omni cubito manuum, sive manus. Signum autem mihi videtur voluptatis carnae, sub cubito manuum cervical assumptum. Quia enim in tempore discumbendi ad beneficia corporalia videmur uti consutis quibusdam, & acu pictis sub cubito manuum nostrarum, forsitan sermo divinus per istiusmodi

„ modi figuram & argumentum eos culpet magistros, qui
 „ per vaniloquentiam & beatas quoque repromissiones mul-
 „ titudinem audientium libidini, vitiiis, voluptatique permit-
 „ tunt. Debet enim DEI verbum & DEI homo ea proferre,
 „ quae salutem sunt audienti, quae illum hortentur ad conti-
 „ nentiam, ad conversationem sanorum actuum, ad cuncta,
 „ in quae homo studiosus laborum & non libidinum debet in-
 „ cumbere, ut possit ea consequi, quae a DEO sunt promissa.
 „ Cum ergo aliquis aptus moribus populi, ut placeat eis, quibus
 „ aures pruriunt, loquitur, quae gratanter accipiant, loqui-
 „ tur, quae vicina sunt voluptati, talis magister consuit cer-
 „ vicalia sub omni cubito manus. Sequitur hoc peccatum
 „ habentem, ut faciat etiam amictus ad velandum caput om-
 „ nis aetatis. Cujus autem rei figura sit etiam velamen, cau-
 „ tius consideremus. Qui fiduciam habet, & vere vir est,
 „ velamen non habet super caput suum, sed intecto capite
 „ orat Dominum, intecto capite prophetat, per signum cor-
 „ poralis rei etiam spiritualementer ostendens, ut quo-
 „ modo non habet velamen super caput carnis suae, ita non
 „ habeat velamen super principale cordis sui. Si quis vero
 „ confusionis velamen gerit, & peccati, iste quasi muliebria
 „ velamina habet super caput suum. Itaque cum aliquis docu-
 „ erit ea, quae aurem populi mulceant, & strepitum potius
 „ laudatorum, quam gemitum moveant, si blandus inimicus
 „ palpaverit potius quam secuerit vulnera, talis homo ami-
 „ ctus an texit in capite. Cum autem in luxuriosam orationem
 „ dicentis se sermo fuderit, & in lascivum persultaverit elo-
 „ quium, antexit velamen super caput omnis aetatis non mo-
 „ do puerorum & juvenum, verum etiam senum. Quomodo
 „ enim faciet signa & portenta ad decipiendos (si fieri potest)
 „ etiam doctos falsus Christus, & falsus propheta: Similiter &
 „ hi qui ad voluptatem meditata deportant, & ista semper in-
 „ qui-

quirunt, quae delectent potius audientes, quam convertant a,,
 vitiis, faciunt velamina super caput non modo puerorum,,
 & juvenum, sed si fieri potest) senum quoque & patrum, in,,
 tantum, ut etiam eos decipiant, qui juxta laborem animae in,,
 spiritali aetate & senio processerunt. Et potuit quidem di,,
 cere propheta, super filios populi tui, qui propherant, sed,,
 quasi omnes, qui velamina contexant, & cervicalia consu,,
 ant sub omni cubito manus, mulieres sint, & nullus inter eos,,
 viri nomine dignus habeatur, ait, propheta. In filias po,,
 puli tui quae prophetant de corde suo & ea faciunt, quae se,,
 quuntur. Effeminae quippe sunt eorum magistrorum,,
 & animae, & voluntates, qui semper sonantia, semper cano,,
 ra componunt, & ut, quod verum est, dicam, nihil virile, ni,,
 hil forte, nihil Deo dignum est in his, qui juxta gratiam &,,
 voluntatem audiendum praedicant: idcirco omnes filias po,,
 tius quam filios dixit assuentes cervicalia. Et observa pro,,
 prietatem verbi; Assuentes ait, non, Contexentes. An ig,,
 noras, quod tunica domini tui Jesu nihil in se habeat consu,,
 tile, sed ex omni parte contexta sit? Ista ergo consuunt dicta,,
 dictis fraudulenter & callide, assuentes potius quam conte,,
 xentes, & faciunt cervicalia, non in quib, capita reclinent, sed,,
 in quibus cubitum: id est ut manus eorum non sint in labore,,
 non in opere lacecant, sed sint in requie, sint in otio, sint,,
 in his gestis quae voluptatibus serviunt. Haec autem quae,,
 dicimus ita se habere, ut a nobis intellecta sunt, sequens,,
 sermo prophetae lucidius ostendit, dicens: Haec dicit Ado,,
 nai dominus. Ecce ego ad cervicalia vestra, in quibus vos,,
 convertitis illic animas in dissolutionem. Theodoretus in,,
 terpret. in Ezechielem loco supra citato in genere hoc tan,,
 git: Hic, inquit, per translationem molliores ac mitiores innuit
 sermones: cervicalia enim & pulvinaria quietem quandam &
 solatium afferunt membris, quibus supponuntur: & molliora ver-
 ba cum

bacum falsa sint, ad tempus aures titillant, sed omnis generis
 everfiones animis afferunt. Sic & Gregor. M. mor. 18. 4.
 Quisquis aut male agentibus adulatur, pulvillum sub capite vel
 cubito jacentis ponit, ut, qui corripit ex culpa debuerit, in eo fultus
 laudibus molliter quiescat. Placuit etiam Plutarcho in libello
 de discrimine adulatoris & amici p. m. 278. ad eandem re-
 spicere metaphoram: Quemadmodum in Menandri comœdia fal-
 sus Hercules inducitur, clavum gestans, non gravem, neque robu-
 stam, neque rigidam, sed molle quoddam & inane figmentum, sic
 arbitror assentationis libertatem iis qui capiant experimentum,
 mollem videri, minimeque gravem neque rigorem habentem, sed i-
 dem facientem quod solent muliercularum capitibus imposita strui-
 ces i. e. cervicalia τῶν γυναικῶν προσκεφάλαις, quae cum videan-
 tur earum capitibus reniti atque resistere, cedunt magis & obse-
 cundant. Itidem & ista fucata dicendi libertas, quum inane fal-
 sum & cavum habeat pondus, at tollitur quidem ac tumet, ut sub-
 sidens & contrahens sese, capiat & pariter abripiat in illum sese
 conjicientem.

§. 13. Hieronymus vero comment. lib. 4. in Ezech. cap. 13.
 ad doctores falsorum dogmatum hanc prophetiæ particulam,
 quae de prophetis de prophetissis agit, transferendam esse ju-
 „dicat: Nos autem ita dicemus, alios haereticos falsitate dog-
 „matum suorum praedicare virtutem. Quorum fuit Py-
 „thagoras & Zenô, a quo Stoici, Indorum Brachmanes &
 „Æthiopum Gymnosophistae; qui ob victus continentiam
 „miraculum suis gentibus tribuunt. Recteque dicuntur pa-
 „rietem linire & aliquam fortitudinem polliceri; sed quia
 „Christi non habent condimentum, vanus est eorum labor
 „& peritura aedificatio. Nisi enim Dominus aedificaverit
 „domum in vanum laborant, qui aedificant eam. Alii autem
 „voluptatum libidinisque doctores dicuntur consuere pulvillos, &
 „ponere sub omni cubito manus, Epicurei & Pyrrbonii: & apud nos
 Jovi-

Jovinianus & Eunomius, qui dicunt: manducemus & bibamus, cras enim moriemur. Et Paulo post: Va igitur his haeresibus hisque doctrinis, quae requiem pollicentes, omnem aetatem sexumque decipiunt. Possent forte & aliorum commentationes his subiungi, nisi has ipsas pro ratione instituti nostri sufficere judicaremus.

§ 14. Sed quaenam ex his tandem eligenda sit sententia; paucis adhuc erit dispiciendum. Nimirum inter sententiarum illarum divortia mediū incedemus, atque hoc in loco & rerum & verborum prophetiam certo modo contineri forte non abs ratione statuemus. Figuratam explicationem commode procedere ex Origenis praesertim deductione observavimus supra. Corripuntur scilicet prophetissae, quod Judaeis in suis sceleribus adulentur & applaudant, ut conscientiae eorum, quasi subjectis omni ex parte pulvillis, quietae sint, nec ullis fodiantur aculeis. Et verba & res verbis significatae multiplices illarum fraudes eleganter exprimunt. In eo praeterea conveniebant prophetissae cum prophetis in priori capitis parte, quod variis verborum lenociniis populum semper suspensum habuerint, pacem illi promiserint, cum pax non fuerit, atque securum eundem esse jusserint, cum mala undique jam imminerent. Imo cupidine lucri & studio placendi ita fuerant abreptae, ut nondumtaxat peccatoribus optima quaeque praedicere, sed & piis atque innocentibus malorum ultimum, ipsam mortem, minari fuerint ausae. Sic enim edocemur in sequentibus Dei prophetaeque verbis vers. 19. *Et prophanastis me in populo meo propter pugillos hordei & in buccellis panis ad interficiendum animas, quae non morientur, & ad vividificandum animas quae non vivunt in mentiendo vos populo meo audientibus mendacium. E. v. 22. Pro conterere cor iusti mendaciter, & ego non dolore affeci illud: & confortando manus impij, ad non redeundum a via sua*

D

mala

mala vivificando eum. Verum enim vero nec literalem significationem penitus deserendam esse putamus, cum Deus sine dubio respexerit morem prophetissarum, vel tunc vel olim etiam usitatum, undecunque tandem acceperint, certe populo non ignotum. Quemadmodum enim Dominus in correptione virorum prophetarum digitum intendit ad peculiare, populo tamen notissimas actiones, nimirum aedificare parietem & eundem oblinire luto absque firmitate, quarum illa populo, haec prophetis tribuitur; sic etiam in comminatione, contra prophetissas directa, adhibuit actiones foeminis alias proprias & populo non minus notas, confuere pulvillos & facere vela seu retia. Ne vero quis putet, inde potius sequi, prophetissas nec confuisse proprie pulvillos, nec fecisse velamina vel retia super caput omnis staturae; cum nec viri prophetae proprie obliniverint parietem luto absque firmitate: sciendum omnino est, quod, ut veri & falsi prophetae saepe in more habuerunt non solum verbis, sed etiam factis prophetare, sic & prophetissas similia interdum fecisse nulli dubitemus. Accedit ingenium mulierum praecipue sacrarum, quibus nunquam non solenne est ceremonias non duntaxat actionibus suis addere sed & multiplicare.

§. 15. His igitur positis, eorum, qui proprie haec omnia accipienda esse volunt, sententias universim probare non possumus. Boulducius praecipue, ut in aliis, non tam mentem suam ex sacra scriptura efferre videtur, quam eidem inferre. Hinc illi ante diluvium *Enoscaei* & *Cinaei* sunt primae religiosorum sodalitates, post diluvium *Cenesaei* aliique: *Raphaim*, *Emim*, *Zazim* &c. primi post cataclysmum mundi ac pietatis restauratores: *Enacim* ordinis torquatorum viri. &c. Pari modo se res habet cum illis lectis propheticis, quos ut consueret, multa hinc inde conquisivit male cohaeren-

haerentia. Licet enim vel maxime illi concedamus sacros fuisse lectos gentilibus usitatos, imo etiam non negemus, filias populi, ut alias ad pravam imitationem proclives erant, tales interdum adhibuisse, tamen multa alia sunt, quae figuram, originem, modum aliaque concernunt, nullo firma stantia talo. Taceo nunc illud, quod huic sententiae obijci potest, probabile non esse, omnibus cubitis pulvillos veros suppositos, aut cervicalia subministrata capiti universae aetatis; cum responsionis loco dici queat, licet non singulis generum, tamen generibus singulorum fuisse pulvillos & cervicalia supposita. Circa materiam potius, paucis tamen, monemus, quod talem in gentiliū sacris fuisse adhibitam quidem sciamus; eandem vero vel Ezechielis aevo, vel ante hujus tempora obtinuisse, nec verbum רמה nec locus 2. Reg. 23. 7. id prober. Non illud, cum si vel maxime pro-intertexere accipiatur, de pannis aequae ac de foliis ac frondibus haec significatio procedet. Non iste, cum ibi non lectorum fiat mentio, sed domuncularum, quae ex ramis & frondibus forte texebantur, ut species saltim lucorum appareret in adumbrato luco. Alius quoque illarum domuncularum usus observatur, nimirum ut ibi haberent opportuna libidinum suarum diverticula. Similiter circa figuram ipse Boulduc jam observavit, quod Mercerus multiplicem enarratorum sententiam de vocum משפחה & משפחה significatione ad tres reduxerit classes, existimans generaliter significare quasdam metas, aut limites, inter quos aliquid collocatur: sive ad scenum, in quo bina cremathra vel sustentacula in templo disposita fuerunt, ut illae ac lebetes illis imponerentur. In qua significatione censet intelligendum locum psalmistae: sive ad stabula, in quibus binis clathris & perticis oblongioribus spatia distinguuntur: quod pacto intelligit Jacobi patriarchae ad filium Isachar sententiam;

nec non verba Deborae prophetissae : sive denique ad lanienas, in quibus etiam certae sunt metae, seu pali atque clavi suis ordinibus distincti, & bini ad expendendas atque excoriandas bestias: in quo sensu accipi putat vocem in loco Ezechielis. Nulla harum sententiarum mentionem lectorum vel formae lectorum propheticorum facit. Idcirco putat Boulduc omnes longissime a scopo aberrare; quod tamen nobis seculus videtur. Vaticinium enim Jacobi de filio Isaschar nihil aliud vult, quam tribum hanc ultra limites suos, id est, mare Galilæae & montem Thabor ex una, ac Jordanem ex altera parte in medio terrae Canaan in loco pacato quieturam. Hoc quippe indicant v. 18. verba seqq. *Et vidit requiem, quod bona, & terram, quod pulchra:* quæ confirmantur ex iterato Moysis vaticinio: *Letare Isaschar in tentoriis tuis.* Locus porro Jud. 5, v. 16, non tam de Isaschar ut vult Boulduc, sed de Ruben videtur esse intelligendus. Rubenitæ enim reliquis in Israele pugnantibus non accesserunt, sed vel desides habitaverunt inter duos terminos terræ suæ, id est Moab & Canaan, vel inter terminos hostium & Israelitarum, ac dubii cuinam pro eventu belli se conjungere debeant. Psalm. LXVIII, v. 14. qui perpendit, facile deprehendit ratione antecedentium, ubi de expeditione bellica, fuga, spoliisque actum, Hieronymi, & qui eum sequuntur versiones præ aliis esse eligendas, quæ vocem hebræam reddunt *per medios terminos.* In his enim qui castra sua collocat, uti multis est expositus periculis, sic demum virtutem suam explicandi occasionem fuit nactus optimam, ut vere si sicut *ala columba argento obducta.*

§. 16. Quæ porro adduxit de origine lectorum propheticorum, ex sacris derivatorum ad gentiles, absque fundamento iterum dicta esse arbitramur. De Rebecca in fonte hebræo, quem tamen toties jactitat, ne hilum quidem habetur, quod super ramusculos dormiverit, sed id duntaxat legimus,

mus, quod iuerit ad interrogandum Dominum, siue immediate in precibus, siue mediate per Abrahamum vel alium. Petrus Comestor, ad quem provocavit, multa habet incerta ac fabulosa, quique sæpe facta in sacris notata, circumstantiis, quæ ex gentiliū moribus sunt desumptæ, enarravit, ut dudum agnoverunt harum rerum periti. Quantis ambagibus eo ascendat, ut monstret etiam Abrahamum ritum cubandi super lauri ramos observasse, ex supra dictis fatis abunde constat. Heman & Ethan, viros omnino sapientes vocat Laurentios vel lauro utentes, quasi vox Ezrachitæ id involvat, cum tamen non alius scripturæ loc, faveat, nec aliorum prophetarum similes in sacris inveniuntur appellationes. Multo minus recte concludit, Abrahamum fuisse Ezrachitam, quia idem esse cum Etham ab Hieronymo dicitur. Ita enim se habent verba Hieronymi loc. cit. *Ethan etiam interpretatur durissimus, Es drait a Orientalis. Et han ipse est Abraham orientalis. Eman qui interpretatur fidelis, est Moses. Chalcol, qui interpretatur gubernans, est Joseph.* Nimirum quando de Salomone dicitur, quod sapientior fuerit Ethan, Eman, Chalchol & aliis, ex significatione vocum Hieronymus convenientiam quaerit cum viris quibusdam sapientibus. Hinc dicit Esdraitam denotare non laureosum, sed orientalem, & hoc quadrare in Abrahamum qui orientalis: Eman fidelem, qualis erat Moses in univēsa Domini domo: Chalcol gubernantem, qualis Joseph. Sed anne ille solus orientalis, iste solus fidelis, hic solus gubernans? ut hoc nomine ab aliis dignosci queant. Si vero urgebit מִן אֶרֶץ Pf. 37. 35. sciendum est, hanc vocem communiter designare indigenam, seu in terra, ubi aliquis degit, exortum: & vi huius significationis recte exponi de arbore in solo aliquo prognata, ac proinde terram ceu matrem, non novercam, habente benigniorem. Frustra ergo ad unam duntaxat arboris speciem restringitur, quod pluribus

speciebus commune est, atque hac ratione cadit fundamentum significationis Ezrachitae, cum iis, quae inde deduxerat. De Mose etiam ex Strabone & Juvenali, Judaeorum actiones, de quibus fando solum audierant, ex gentilium ceremoniis aestumantibus, nihil probari potest. Nec Eliphazi sermo Job. 4. v. 13. huc aliquid conferet, cum עִצְבֵּי הַלַּיְלָה h. loco non pro summitatibus petrae vel arboris accipiatur, sed pro cogitationibus perplexis (conf. Ps. 119. 113.) visionum nocturnarum, suadentibus id tum materia substrata, tum loco altero Job. 20. 2. Nec *cubile* Elihu, quod est stratum nocturnum, in singulari positum, aliquid singulare significat, cum per enallagen numerus singularis ponatur pro plurali, ut ex pluribus scripturae sacrae locis aliis notissimum est. Sanctorum vero cubilia, quorum saepius in Psalmis fit mentio, huc referre velle, plane erit alienum a scopo loquentium. Ut a deo ex dictis hucusque appareat, gentes hunc morem non ex populo Judaico accepisse, sed, si quae prophetissae tale quid imitatae fuissent, referendum potius esse ad gentilium sacra, quibus filii & filiae Israel saepissime se suaque contaminarunt.

§. 17. Quod denique modum incubandi, a Boulducio indicatum, attinet, concedimus quidem illum non esse absurdum & inlectisterniis gentilium quoque usitatum, Ezechielem vero cap. 4. 4. seq. suam dormitionem super latus sinistrum & dextrum ex hoc more peregrisse, nobis nondum persuadere possumus. Non nunc glossam, verbis Ezechielis adjectam, pluribus examinabimus, alias iterum habebimus occasionem ostendendi id, quod supra diximus, autorem hunc suam mentem, praejudiciis jam occupatam, inferre in sacram scripturam. Nec in aliam descendemus controversiam, an ea, quae versu 4. & seq. leguntur, in visione duntaxat facta, & narratione populo repraesentata sint, an ea mente jussa, ut reapse propheta praestarentur? Videatur
inte-

interea Herm. Witfius Mitcell. sacr. lib. 1. cap. 12. p. 94. seqq. ubi rationes pro parte negante & agente cum epicrisi inveniuntur. Id nihilominus constare putamus, siue illa in visione, siue reapse fuerint facta, extra ordinem hoc loco prophetae aliquid fuisse a Deo demandatum, quod alibi non deprehendimus. Quis vero ab extraordinario facto tam audacter concludet, ad modum quendam ordinarium, cujus vestigia in aliis locis scripturae non observamus?

§. 18. Si tandem etiam de hypothese Hieronymi Pradi nostra dicenda est sententia, illam fundamenti loco habere putamus expositionem graecorum scholiastarum. Cum vero de horum peritia in literatura hebraica nobis nihil constet, non videmus, qua ratione de illis dici queat, quod mentem Spiritus Sancti recte attigerint. Nec illis favent voces hebraeae, cum ipso Prado fatente, graecae voces rem detexerint, hebraeae autem figuram, quae tamen pluribus rebus applicari potest. Non nunc urgebo, quod Martinus Delrio l. c. praeter alia in hac applicatione desideravit circa catenulas, vel bullarum acu pictarum reticula, ea nec pulvillos, nec cervicalia dici posse, licet per duram quandam metaphoram id asserere velit. Cur non potius substitit in velamentis, operimentis & retibus, cum quibus subsequencia magis videbantur consentire? Quapropter etiam ex sententiis illis supra adductis tertia, si literam spectes, rem melius expressit, licet modum, quem prophetissae adhibuerunt, possibilem quidem, nondum tamen probatum videamus. Nobis nihilominus placuit in tanta sententiarum diversitate asserere, quod non repugnet, si hoc in loco prophetiam & rerum & verborum intelligamus eo sensu, quo supra explicavimus. Atque in ea etiam hac vice acquiescimus, Deoque T. O. M. grates agimus maximas pro auxilio, quo praesentem operam juvare voluit. Sit illi laus honor & gloria in sempiterna secula!

HENRICO GVILIEL. TRVMPHIO
SS. Theol. Cultori indetesso

S. P. D.

PRAESES

PLacuit Tibi de pulvillis & peplis prophetis-
farum, academicam conscribere dissertatio-
nem, ut patriae patronisque monstrares,
quam pretiosa semper aestimaveris tempora
musis dicata. Sapientiam enim in molli non quaesi-
visti lectulo, cum otium Tibi nunquam non Satanae
pulvinar fuerit. Nec pepla atque velamina capiti
Tuo voluisti imposita, qui propriis videre oculis ma-
luisti, quam aliorum credere susurris. Felici idcirco
& inoffenso progressus es pede, quo in sacrae scien-
tiarum tramite huc usque perrexeras. Tu modo pro-
phetiae, per Ezechielem relictae, memor vivas, quan-
do divinum numen ad sacra pulpita Te vocaverit.
Auditorum tuorum cubitis pulvillos noli supponere, ne
incurras in mala, prophetisis istis a Deo constituta.
Populo quidem, duriora ferre nescio, gratus non eris,
Deo tamen gratior. Huic vero placere, ea demum
vera laus est. Hunc habere propitium, omnes supe-
rat favores. Hujus etiam gratiae Te, studia Tua,
munusque sacrum, cui destinaris, votis precibusque
meis omni tempore commendabo. Vale! Da-
bame museo in academia IVLIA III. Iduum
Februarii. A. O. R. MDCCII.

46. Br. Eisen
Eisen.

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

I, A

